

Yttrande

Diarienummer

3.1-11103-18

S2018/04805/FST

Datum

2019-03-14

Johan Beije, jurist
08-7000 825
johan.beije@arvsfonden.se

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fst@regeringskansliet.se

Remissvar – En arvsfond i takt med tiden (SOU 2018:70) En översyn av regelverket kring Allmänna arvsfonden

(dnr S2018/04805)

Sammanfattning

Utredningen har utifrån sitt uppdrag väl sammanfattat Allmänna arvsfondens speciella karaktär och omfattande verksamhet. Vidare har utredningen på ett tydligt sätt redogjort för sina analyser kring beviljande och uppföljning av stöd ur Allmänna arvsfonden. Arvsfondsdelegationen anser att utredningen på ett föredömligt sätt har lyckats med sitt uppdrag i att utforma Arvsfondsdelegationens stödkriterier till förslag till ny lag om Allmänna arvsfonden.

Arvsfondsdelegationen, som har avgränsat sitt yttrande till frågor som har direkt bäring på Arvsfondsdelegationens uppdrag, tillstyrker i huvudsak utredningens förslag och instämmer i stort i de bedömningar som görs i utredningen. I några delar lämnas avvikande förslag såväl i sak som avseende struktur.

Angående stöd ur Allmänna arvsfonden

Arvsfondsdelegationen ser positivt på den föreslagna lagändringen, som innebär en kodifiering av Arvsfondsdelegationens praxis avseende målgruppens delaktighet i projekten och krav på att det ska finnas förutsättningar för att projektverksamheten ska kunna överleva efter det att stödet ur Allmänna arvsfonden upphört. Vidare ser Arvsfondsdelegationen positivt på att formuleringen nyskapande och utvecklande utmönstras ur lagen och ersätts med begreppet utvecklande. Arvsfondsdelegationen delar utredningens bedömning att utvecklande får anses vara lämpligare kriterium mot bakgrund av Arvsfondsdelegationens praxis.

Arvsfondsdelegationen ser positivt på att ett demokrativillkor införs, men kan inte helt ställa sig bakom utredningens förslag i denna del. Utredningens förslag i denna del bör analyseras närmare, då förslaget synes medföra vissa tolknings- och tillämpningsproblem. Arvsfondsdelegationen anser dock att det är mycket angeläget att de organisationer som ska kunna få stöd ur Allmänna arvsfonden är sådana organisationer från civilsamhället vars verksamheter vilar på demokratisk grund. Verksamheten ska styras av värderingar som lika rättigheter och möjligheter, delaktighet och inflytande och inkludering. Mot den bakgrunden lämnas några kompletterande förslag om krav på stödmottagande organisationer. Vidare anser Arvsfondsdelegationen att vad gäller demokrativillkor bör samordning ske mot Demokrativillkorsutredningen (Ku 2018:01).

Postadress
Box 2218
103 15 Stockholm

Besök
Arvsfondsdelegationen
Birger Jarlsgatan 16

Telefon
08-7000 800

E-post
info@arvsfonden.se

Webb
www.arvsfonden.se

Synpunkter

Nedan redovisas Arvsfondsdelegationens kommentarer med hänvisning till respektive avsnitt i betänkandet.

7. Kriterier för stöd

Arvsfondsdelegationen tillstyrker utredningens förslag att befästa Arvsfondsdelegationens praxis att fondens målgrupper ska vara delaktiga i planering och i genomförande av verksamheten samt att det ska finnas förutsättning för verksamheten, i sin helhet eller i delar, att överleva efter det att stödet ur fonden har upphört. Vidare tillstyrker Arvsfondsdelegationen utredningens förslag med ett krav på att verksamheten ska vara utvecklande för att kunna få stöd.

Arvsfondsdelegationen anser dock att det bör övervägas om de föreslagna villkoren som tar sikte på terrorism och mänskliga rättigheter är de mest lämpliga alternativen då reglering kan ge upphov till vissa tolknings- och tillämpningsproblem. I den delen finns även starka skäl att avvakta Demokrativillkorsutredningen (Ku 2018:01) som ska redovisa sitt uppdrag den 20 juni 2019.

I detta sammanhang vill Arvsfondsdelegationen även framföra att det finns skäl till att överväga krav i lagen på att en organisation i sin verksamhet ska respekterar demokratins idéer, inklusive jämställdhet och förbud mot diskriminering för att kunna beviljas stöd ur Allmänna arvsfonden.

Arvsfondsdelegationen föreslår vidare att det bör anges i författning om Allmänna arvsfonden att stöd inte får lämnas till en organisation som har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten eller som är i likvidation eller försatt i konkurs.

Arvsfondsdelegationen förordar även att ordningen anläggningar, lokaler och utrustning ändras till lokaler, anläggningar och utrustning i förslaget till 2 kap. 1 § andra stycket då det är i linje med övriga paragrafer som behandlar lokaler och anläggningar i förslaget.

7.2 Regleringsnivå – allmänna utgångspunkter

Arvsfondsdelegationens beslutspraxis

Av ändamålsbestämmelserna i gällande lag om Allmänna arvsfonden (5 – 7 §§) framgår att Allmänna arvsfonden har till ändamål att främja verksamhet av ideell karaktär till förmån för barn, ungdomar och personer med funktionshinder och att stöd får lämnas till organisationer som bedriver ideell verksamhet. Vidare framgår att stöd får, om det finns särskilda skäl, lämnas även till en offentlig huvudman.

Att stöd ur fonden ska ges till verksamhet av ideell karaktär har ansetts markera att varken kommersiell verksamhet eller offentliga åtaganden kan bli föremål för stöd ur fonden. Uttrycket ”ideell verksamhet” tar sikte på sådan verksamhet som bedrivs av ett icke offentligt organ utan eget vinstsyfte och som är befriad från statlig inkomstskatt för inkomstslaget näringsverksamhet.

Idag är Arvsfondsdelegationens praxis att stöd ges till ideella organisationer som i huvudsak bedriver ideell verksamhet såsom ideella föreningar, vissa ekonomiska föreningar och vissa stiftelser. Kontroll görs regelmässigt mot bidragssökande organisations stadgar utifrån såväl associationsform, organisationens ändamål och verksamhet som former för representativitet inom organisationen. Stöd ges idag inte till aktiebolag av något slag. Således inte heller till aktiebolag

med särskild vinstutdelningsbegränsning. Det är dock inte ovanligt att en stödmottagande organisation exempelvis en ideell förening även ingår i intressegemenskap med ett aktiebolag (t.ex. inom idrottsrörelsen), eller en ideell förening med en ekonomisk förening och en stiftelse.

Arvsfondsdelegationen ställer idag utöver gällande lag några övergripande krav för att ett projekt ska kunna få stöd. Målgruppen ska vara delaktig. Det innebär bland annat att målgruppernas behov ska styra verksamheten. Projekten ska vara efterfrågade av målgruppen och målgruppen ska helst ha varit delaktig i att ta fram själva projektansökan. Under projektet ska målgruppen vara delaktig så mycket som möjligt, utifrån målgruppens förutsättningar. Målgruppen ska helst ha en aktiv roll i verksamheten efter projektets slut. Det ska även finnas en plan för överlevnad. Skälet till det är att det är viktigt att projektet ges förutsättningar så att det kan drivas vidare, i sin helhet eller i vissa delar, när finansieringen från Allmänna arvsfonden upphör. På det sättet får fler än de som deltar under projektets levnad nytta av projektet och dess resultat. Till exempel kan projektet bli en del av organisationens eller föreningens ordinarie verksamhet. Ett projekt kan också leva vidare om någon annan än den projektägande organisationen tar över verksamheten eller använder den utvecklade metoden. Förutom de övergripande kraven ovan måste verksamheter som får stöd även vila på demokratisk grund såsom lika rättigheter och möjligheter, delaktighet och inflytande samt inkludering genom aktivt arbete för att var och en ska känna sig välkommen och kunna bidra och delta i verksamheten efter sina förutsättningar. Inkludering innebär ett arbete för både fysisk och social tillgänglighet.

För att genomföra projekt och även för att verksamheten ska kunna leva vidare efter projektet är genomfört krävs ofta samarbete mellan olika organisationer. Dessa samarbetsorganisationer kan vara allt från ideella föreningar, stiftelser, aktiebolag till offentliga aktörer.

Under projekttiden ska stödmottagaren lämna redovisning till Arvsfondsdelegationen och vid projektslut en slutredovisning. Redovisningen stäms bland annat av mot beviljad budget. I de fall redovisningen inte kan godkännas, helt eller delvis, begärs i första hand återbetalning från stödmottagaren enligt Arvsfondsdelegationens praxis. I de fall Arvsfondsdelegationen anser att det finns skäl att överväga ett åläggande för mottagaren att betala tillbaka stöd ur fonden finns stöd i lagen om att överlämna ärendet till Kammarkollegiet. Vid ansökan om stöd samt inför nya projektår kontrolleras om organisationen har skulder för svenska skatter eller avgifter hos Kronofogdemyndigheten. Arvsfondsmedel beviljas inte till en organisation som har pågående skulder enligt Arvsfondsdelegationens praxis. Om skatteskulder eller avgifter hos Kronofogden skulle uppstå under pågående projektid kan det bli fråga om att projektet bör avbrytas. I de fallen motiveras ett avbrytande med att det är osäkerhet för projektets överlevnad. Även i andra fall om ett projekt drivs i strid mot villkoren kan Arvsfondsdelegationen besluta att avbryta projektet.

Behovet av en ökad reglering i lag

Arvsfondsdelegationen anser det är angeläget att delegationen även fortsättningsvis har utrymme för skönmässiga bedömningar vid sin stödgivning. Det bör finnas möjlighet att snabbt, utifrån grundkriterier i lagen, anpassa praxis och villkor till samhällsutvecklingen så att stödverksamheten riktas till de projekt som för var tid bäst kan tillgodose behoven för målgrupperna barn, unga samt personer med funktionsnedsättningar. Vidare bör Arvsfondsdelegationen som idag kunna utarbeta villkor och praxis så att handläggning, redovisning, kontroll och uppföljning m.m. blir effektiv och ändamålsenlig.

Andra villkor för stöd

Som framgår av utredningen anser flera organisationer inom civilsamhället att Arvsfondsdelegationens tillämpning av kriterierna är otydlig och att beredningsprocessen borde vara mer transparent. Arvsfondsdelegationen vill betona att det är av stor vikt att reglerna kring Allmänna arvsfonden är överblickbara, förutsägbara och rättssäkra. Då villkoren hänger samman med när stöd kan beviljas, projekt avbrytas och stöd ur fonden ska betalas tillbaka är det särskilt angeläget att det tydligt framgår vilka villkor som ska följa av lag och vilka övriga villkor som Arvsfondsdelegationen kan ställa.

Ett grundvillkor att stöd ur Allmänna arvsfonden inte ges till en organisation som har skulder för skatter och avgifter bör regleras i författning. Stöd ur Allmänna arvsfonden ska inte utges med risk att det användas till en organisations skulder för skatter och avgifter. Ett författningsreglerat krav medför även att det blir tydligt för organisationer inför ansökan och under den tid projektmedel kan betalas ut.

Regeringen bör i en kommande proposition, närmare än vad som framgår av utredningen, beskriva inom vilka ramar Arvsfondsdelegationen har befogenhet att ställa särskilda krav i sin stödgivning.

7.3 Kriterier för stöd

En verksamhet ska vara utvecklande för någon av målgrupperna för att kunna få stöd

Arvsfondsdelegationen håller med om att det är bra att stödgivningen fortsätter att vara framåtsyftande. I utredningen beskrivs begreppet *utvecklande* vara något som medför förbättring för målgruppen och dess behov. Det kan finnas en risk att begreppet *utvecklande* på samma sätt som nuvarande reglering *nyskapande och utvecklande* uppfattas som otydligt, då det handlar om begrepp som är öppna för tolkning och som behöver förklaras och exemplifieras. En ny lag med förändrade begrepp, även om den föreslagna regleringen i mångt och mycket är en kodifiering av Arvsfondsdelegationens praxis, kommer således medföra behov av olika former av kompletterande information riktad till sökande.

En verksamhet ska ha förmåga att överleva efter att stödgivningen har upphört för att kunna få stöd.

Arvsfondsdelegationen ser positivt på att kriterier för överlevnad införs i lagen. Det ligger i sakens natur att de som ansöker om medel ur Allmänna arvsfonden har en ambition att förverkliga sina idéer. En svårighet som utredningen tar upp och som Arvsfondsdelegationen delar är hur överlevnadskriteriet med någon större säkerhet ska bedömas, särskilt mot bakgrund av att det är idéer som ska vara framåtsyftande och utvecklande för målgruppen. Arvsfondsdelegationen har under mer än en tioårsperiod, på ett strukturerat sätt, följt upp överlevnaden i samtliga avslutade projekt. Arvsfondsdelegationen har dessutom gjort det på ett sätt som inneburit att erfarenheterna återförts till verksamheten och handläggningen av projektansökningar. Överlevnadsgraden har varit stigande och är idag över 50 procent. Enligt Arvsfondsdelegationen är det ett gott resultat, med tanke på att det handlar om utvecklingsprojekt med den osäkerhet detta innebär. Observera att för lokalstöd gäller redan idag krav på mer konkret överlevnad i och med att stödmottagaren förbinder sig att driva den nya verksamheten i minst 10 år.

Målgrupperna ska vara delaktiga i verksamheten för att stöd ska kunna ges

Arvsfondsdelegationen ser positivt på att kriterier för delaktighet införs i lagen. När det gäller kriterierna för delaktighet kopplade till lokalstöd så ligger det i ärendets natur att delaktigheten under själva genomförandet (byggnationsfasen) är begränsad. Delaktigheten är istället kopplad till planeringen inför projektet och målgruppens möjlighet att vara delaktig i den nya verksamhet som möjliggörs genom projektet.

7.4.2 Stöd ska inte få lämnas till en organisation med anknytning till terrorism eller som i övrigt inte respekterar mänskliga rättigheter

Arvsfondsdelegationen ser positivt på att ett demokrativillkor införs, men lämnar i det följande vissa kompletterande synpunkter.

Arvsfondsdelegationen anser det är ytterst angeläget att de organisationer som ska beviljas stöd ur Allmänna arvsfonden i sin verksamhet respekterar värderingar som präglar ett demokratiskt samhälle, inklusive principerna om jämställdhet och förbud mot diskriminering. Frågan är hur ett sådant villkor ska vara utformat för att vara tydligt, tillämpningsbart och rättssäkert samt vara ändamålsenligt för Arvsfondsdelegationens verksamhet.

Förslagen som utredningen lämnar i denna del (3 – 5 §§) omfattar väsentligen det som kan krävas av en organisation som ska beviljas stöd av Arvsfondsdelegationen. Arvsfondsdelegationen ser särskilt positivt på att mänskliga rättigheter särskilt anges.

Som förslaget är utformat torde det dock inte omfatta viss ekonomisk brottslighet – något som Arvsfondsdelegationen ser som en brist.

Hur kan kraven uppfyllas?

Arvsfondsdelegationen anser det vara av vikt att ett demokrativillkor blir tydligt och rättssäkert. Det är vidare angeläget att i möjligaste mån få enhetlighet avseende demokrativillkor som styr myndigheters bidragsgivning till det civila samhället. Arvsfondsdelegationen menar att det finns stora fördelar med en samordnad styrning i hur demokrativillkor utformas. Det blir lättare för civilsamhället att förstå kraven samt lättare för myndigheter som fördelar bidrag att utbyta erfarenheter och utarbeta jämförbar praxis. Därför finns det all anledning till att avvakta till Demokrativillkorsutredningen (Ku 2018:01) redovisar sitt uppdrag i juni 2019.

Det finns även skäl att ange att organisationer som ska beviljas stöd ur Allmänna arvsfonden i sin verksamhet respekterar demokratins idéer, inklusive jämställdhet och förbud mot diskriminering. Även om det anges att stöd inte får lämnas till en organisation som inte respekterar mänskliga rättigheter är det enligt Arvsfondsdelegationen angeläget att tydliggöra, på ett mindre repressivt sätt, vilka slags organisationer som kan förväntas komma i anspråk för stöd ur Allmänna arvsfonden.

Utredningens förslag i 2 kap. 2 § skulle lämpligen kunna formuleras som att – Stöd får endast lämnas till en organisation som bedriver ideell verksamhet *och som i sin verksamhet respekterar demokratins idéer, inklusive jämställdhet och förbud mot diskriminering*. Om det finns särskilda skäl, får stöd enligt 1 § första stycket lämnas även till en offentlig huvudman. I ett andra stycke bör anges att stöd får inte lämnas till en organisations löpande verksamhet. Om detta inte anges i lagen bör det tydliggöras att det ligger inom Arvsfondsdelegationens befogenhet att villkora stödgivningen med ett sådant krav.

Stöd ska inte få lämnas till organisationer som främjar, uppmanar till eller försvarar terrorism...

Förslaget bygger på lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, lagen (2002:444) om straff för finansiering av särskilt allvarlig brottslighet i vissa fall, lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet samt 18 kap. 4 § brottsbalken. De ovan angivna lagarna är till sin natur tämligen tekniska, vilket riskerar att medföra osäkerhet då Arvsfondsdelegationen ska avgöra om en organisation brutit mot villkoret. Därtill ska avgöras om företrädaren vid just det tillfället agerade som en del av organisationen eller kan anses ha gjort det utanför organisationen. Organisationen ska i det sistnämnda fallet, för att under vissa förutsättningar ändå kunna få stöd, såväl visa att den genast vidtagit vissa åtgärder som att den även innan vidtagit rimliga åtgärder. Arvsfondsdelegationen anser att förslaget bör tydliggöras i kommande proposition och att det vore värdefullt om det gavs exempel särskilt hur lagstiftning som avser enskilda individer ska översättas till de olika associationsformer som dels är direkta stödmottagare, dels samarbetsorganisationer till stödmottagarna i samband med ansökan och stöd ur Allmänna arvsfonden.

Bevisbörda och beviskrav

Arvsfondsdelegationen anser det är bra att bevisbördan ligger på sökande organisation. Utredningen anger att "eftersom det är fråga om förmån, dvs. inte en rättighet att få stöd ur Allmänna arvsfonden, kan det för ett avslag vara tillräckligt med en indikation om att demokrativillkoret inte är uppfyllt som inte kan förklaras av den sökande organisationen vid konfrontation med uppgiften." En särskild fråga är vilka indicier och underlag Arvsfondsdelegationen ska ta hänsyn till och frågan är även hur långt Arvsfondsdelegationen ska gå i sina efterforskningar. Det vore önskvärt att frågan blev närmare belyst i en kommande proposition.

Vid ett avbrytande är frågan om det är tillräckligt med indikationer som inte kan förklaras för att kunna stå sig vid en prövning. Här kommer krävas noggsamma överväganden av Arvsfondsdelegationen då beslutet om avbrytande gäller omedelbart med risk för att ett projekt helt avstannar under tiden en eventuell prövning i förvaltningsdomstol sker. En särskild fråga är hur ringa brott mot till exempel lagen (2010:299) om straff för offentlig uppmaning, rekrytering och utbildning avseende terroristbrott och annan särskilt allvarlig brottslighet ska bedömas av Arvsfondsdelegationen. Ansvar enligt 7 § ovan lag ska inte dömas ut om det funnits endast obetydlig fara för att gärningen skulle leda till förövande av särskilt allvarlig brottslighet eller om gärningen med hänsyn till andra omständigheter är att anse som ringa. Här kan det således bli en prövning mot dels kriteriet mänskliga rättigheter i ett större perspektiv och avvägning mot organisationen men även att beakta den enskilda individens rätt. Hur denna och andra avvägningar ska bedömas bör framgå i en kommande proposition.

7.4.3 Organisationens ansvar för företrädares agerande

Arvsfondsdelegationen ställer sig positiv till att delegationen får ett lagstadgat stöd i att avbryta projekt och väcka frågan om att återkräva medel i de fall företrädare för en organisation bryter mot demokrativillkoret. Förslaget kommer innebära vissa tillämpnings- och tolkningsproblem bland annat tidsaspekten och vad som kan anses vara att ha vidtagit rimliga åtgärder samt vad som avses med företrädare.

Företrädarkretsen och förutsättningar för att kunna få stöd trots en företrädares agerande

I förslagen till 2 kap. 3- 5 §§ anges att en organisation eller någon av dess företrädare kan bryta mot demokrativillkoren. Begreppet företrädare för närmast tanken till behörig företrädare. Utredningen har dock genom motiv utökat kretsen till att även andra personer som har utsetts av organisationen att företräda den i olika sammanhang kan vara att anse som företrädare. Vidare anges att personer som endast är medlemmar i normalfallet inte bör omfattas men att det får avgöras i det enskilda fallet. Om avsikten är att även en företrädare kan utgöras av en bredare krets måste detta komma till tydligare uttryck i lagtexten.

Arvsfondsdelegationen anser att begreppet företrädare blir allt för utsträckt och oprecist med den utvidgning av begreppet utredningen gör. Det skapar en stor osäkerhet, vilket inte är tillfredsställande då det kan vara avgörande ifall fråga uppkommer om ett projekt ska avbrytas eller medel återkrävas. Vidare är frågan hur större föreningar ska hanteras där en fraktion av medlemmar vid t.ex. återkommande arrangemang agerar genom våldsamt uppträdande men där det står klart att såväl styrelse som huvuddelen av övriga medlemmar tar starkt avstånd ifrån agerandet.

Genast vidtar åtgärder – tidsaspekten

Det är viktigt att ta hänsyn till den demokratiska processen som sker i civilsamhället och att sökande organisation har möjlighet att kalla till ett extra årsmöte eller liknande beslutande församling för att kunna vidta åtgärder, exempelvis besluta om uteslutning. Mer rimligt än *genast* är formuleringar som *utan dröjsmål* eller *utan oskäligt dröjsmål*, som ger utrymme för den demokratiska processen i organisationen, men ändå tydliggör att organisationen måste agera snarast möjligt.

Arvsfondsdelegationen anser att förslaget till punkt två i 2 kap. 4 § ställer för höga krav på organisationer att de i förväg ska kunna försäkra sig om företrädare är lämpliga. Det måste finnas ett mått av tillit till de människor som engagerar sig i ideella organisationer. Det är viktigt att stödgivande myndigheter inte skapar för höga trösklar för ideellt engagemang. Därtill är det svårt för såväl organisationen själv som för Arvsfondsdelegationen att kontrollera att organisationen vidtagit rimliga åtgärder för att försäkra sig om att företrädaren var lämplig för sitt uppdrag. Dessutom torde första punkten i förevarande paragraf räcka för att visa att organisationen vidtagit nödvändiga åtgärder. Arvsfondsdelegationen föreslår istället att Arvsfondsdelegationen får möjlighet att ställa ytterligare villkor för närmare tillämpning av stadgandet.

7.4.4 Samarbetsorganisationer

Arvsfondsdelegationen ställer sig positiv till förslaget, men anser att det är förenat med vissa utmaningar i dess tillämpning.

Det kommer att krävas allt för mycket administration om Arvsfondsdelegationen ska kontrollera om samarbetsorganisationerna vilar på demokratisk grund. Det är viktigt att bevisbördan ligger på den sökande organisationen. Det måste dock finnas en proportionalitet. Vissa projekt samarbetar med många organisationer, varav några är viktigare för projektet. Ibland blir samarbetsorganisationernas roll tydlig först när projektet kommer igång. Det kan vara svårt för en projektägare att känna till om en samarbetspart har brutit mot demokrativillkoret. Som exempel kan nämnas de fall då den sökande organisationen driver en samlingslokal och består av ett stort antal medlemsföreningar som då också är samarbetspartners kring den planerade verksamheten som stödet ska möjliggöra. Det är väldigt svårt för den sökande organisationen att på förhand eller kort efter ha vetskap om att en företrädare för en samarbetsorganisation har agerat i strid med demokrativillkoret. Det är dock positivt att Arvsfondsdelegationen har

möjlighet att avbryta projekt om en samarbetsorganisation inte tar avstånd från en företrädares främjande av terrorism eller dylikt.

Det är också rimligt att samarbetsorganisationen, på samma sätt som en sökande organisation, först får möjlighet att kunna agera på informationen om eventuellt brott mot demokrativillkor genom att exempelvis kalla till extra årsmöte. Även här föreslås därför istället *utan dröjsmål* eller *utan oskäligt dröjsmål* istället för *genast*.

8 Särskilda frågor om stöd till lokaler och anläggningar m.m.

8.4 Överväganden och förslag

Arvsfondsdelegationen tillstyrker i huvudsak utredningens förslag. Av förslaget till 2 kap. 8 § första och andra stycket framgår att stödmottagare ska förbinda sig att under visst antal år använda lokalen eller anläggningen för det ändamål och med de villkor som förutsattes när stödet beviljades.

Idag godkänner sökande de generella villkoren genom att skriva på ansökan om stöd ur Allmänna arvsfonden. I de generella villkoren punkt 4 anges att genom att rekvirera medel godtar stödmottagaren samtliga villkor. I punkt 5 anges vidare att om Arvsfondsdelegationen beslutar att ändra dessa villkor kommer stödmottagaren att få ta del av de nya villkoren, som därefter blir gällande från nästa tillfälle denne rekvirerar medel från Arvsfonden.

För att förtydliga förslaget till 2 kap. 8 § föreslår Arvsfondsdelegationen att meningen när stödet beviljades fortsätter med [...], *samt de villkor som senare kan komma att meddelas stödmottagaren i särskild ordning. De förnyade villkoren gäller då för den tid och på de villkor som Arvsfondsdelegationen har angett i meddelandet.* Genom denna skrivning i lagen ges bättre förutsättningar att meddela villkorsändringar.

Det är inte befogat med en kortare tidsförbindelse i de fall sökanden äger fastigheten i fråga

Arvsfondsdelegationen delar bedömningen. Det förekommer att organisationer under tioårsperioden önskar avyttra lokalen till en annan organisation men med bibehållen verksamhet. Inte heller i dessa fall bör det bli fråga om kortare tidsförbindelse.

Om sökanden inte äger fastigheten ska tidsförbindelsen i vissa fall vara kortare än tio år

Arvsfondsdelegationen ser positivt på att det införs möjlighet till en kortare förbindelse än tio år vid särskilda skäl. Att förbindelsen i dessa fall ska vara för minst fem år är en rimlig avvägning.

Tidsförbindelsen bör inte vara längre än tio år

Arvsfondsdelegationen delar bedömningen. Att notera är även att stöd till lokaler och anläggningar inte alltid medför en värdeökning av fastigheten eller omkringliggande områden. Det kan till exempel gälla sådan ombyggnation eller anläggning som endast är till gagn för en specifik målgrupp.

Möjligheten att medge undantag från tidsförbindelsen bör inte ändras

Arvsfondsdelegationen delar bedömningen att Arvsfondsdelegationen bör ha möjlighet att besluta om undantag såväl avseende den tioåriga förbindelsen som för den femåriga.

Särskilda frågor om avbruten verksamhet på grund av uppsägning av nyttjanderättsavtal

Arvsfondsdelegationen delar utredningens bedömning, men vill lyfta fram att de nyttjanderättsavtal som upprättas med anledning av ansökan om stöd ur Allmänna arvsfonden samt då ansökan har blivit beviljad är av väldigt skiftande karaktär från avtal som fullständigt reglerar överenskommelsen till avsiktsförklaringar. Det kan även finnas ovilja hos fastighetsägare respektive sökande organisation att slutligt formulera ett nyttjanderättsavtal innan medel från Allmänna arvsfonden och annan finansiär har säkrats.

9 Kontroll av utbetalade medel

9.4 Överväganden

Arvsfondsdelegationen delar utredningens bedömning att det är mest ändamålsenligt att delegationen använder sig av de kontrollåtgärder som delegationen har möjlighet att vidta redan i dag som t.ex. kontrollbesök och granskning av räkenskaper. Då det är av största vikt att förtroendet för Allmänna arvsfonden är stort och bibehålls pågår kontinuerlig utvecklingsverksamhet. Metoder och åtgärder utvecklas, utvärderas och förfinas såväl för att säkra vederhäftigt underlag inför beslut om stöd som för att rättssäkert följa upp och kontrollera att utgivna medel kommer målgrupperna till gagn. I det arbetet ingår även att se till att ansökningsförfarandet, handläggningen, kontrollåtgärderna m.m. blir ändamålsenliga utan att åtgärderna och administrationen uppfattas som allt för betungande och blir mer omfattande än nödvändigt. Arvsfondsdelegationen *bifogar* en närmare redogörelse för de åtgärder som vidtas för kontroll och uppföljning av stöd ”*Kontroll av arvsfondsmedlens användning*”.

Arvsfondsdelegationen ser positivt på genomförande av Statskontorets förslag om upprättande av en databas som ger bidragsgivande myndigheter en överblick över statens bidragsgivning till ideella organisationer. Vidare vill Arvsfondsdelegationen lyfta det förslag till utökad samverkan som Delegationen mot segregation föreslog i remissvar Långsiktigt stöd till det civila samhället, Ds 2018:13 ”Ett område där myndigheten föreslår en utökad samverkan är vid utbyte av information som stödjer kontroll av behörig organisation, grundläggande villkor för bidrag samt att det inte har beviljats bidrag för samma verksamhet, exempelvis vid lönebidrag. Myndigheten föreslår att relevanta myndigheter ges i uppdrag att genomföra en översyn av vilken information som kan bli aktuell för utbyte och hur sedan samverkan mellan myndigheterna kan öka möjligheterna att förhindra felaktiga utbetalningar, effektivisera utbetalningsprocesser och förbättra servicen till civilsamhällets organisationer. Exempel på relevanta myndigheter är Skatteverket, Arbetsförmedlingen, Arvsfondsdelegationen och bidragsgivande myndigheter.”

10 Återkallelse och återbetalning av stöd m.m.

10.5 Förslag

Det ska införas en skyldighet att anmäla ändrade förhållanden

Arvsfondsdelegationen ser positivt på att anmälningskyldigheten införs i lagen. Det bör dock övervägas om regleringen kan göras mer central genom att antingen flytta fram den eller under egen rubrik som till exempel – *Skyldighet att anmäla ändrade förhållanden*.

Beviljat stöd som inte har betalats ut ska kunna återkallas samt Återbetalningskyldighet ska föreligga i fler fall än tidigare

Arvsfondsdelegationen tillstyrker förslaget att Arvsfondsdelegationen ska kunna besluta att beviljat stöd helt eller delvis inte ska betalas ut om stödmottagaren bryter mot villkoren för stödet.

Arvsfondsdelegationen anser dock som redogjorts för under avsnitt 7 ovan att det finns anledning att närmare se över de föreslagna demokratiparagraferna (i förslaget 2 kap. 3 – 5 §§).

Som anförts ovan under 7.2 anser Arvsfondsdelegationen att det bör framgå i författning att delegationen ska kunna besluta att stödet inte ska betalas ut om organisationen har skulder för skatter eller avgifter till Kronofogden. En ytterligare fråga är hur Arvsfondsdelegationen ska ställa sig till om det av någon anledning kan befaras att projektet som beviljats stöd knappt har styrfart under år två eller tre och det på goda grunder får anses som klart att verksamheten inte kommer överleva efter projekttiden eller det visar sig att delaktigheten är för låg.

Arvsfondsdelegationen anser att delegationen bör kunna avbryta projekt även i dessa fall. I vissa statsbidragsförordningar finns exempel på återkallelse av bidrag när förutsättningarna inte längre finns. I 17 § förordningen (2015:454) om statsbidrag till kvinno- och tjejjourer anges att beslut om bidrag ska återkallas helt eller delvis om förutsättningarna för att få bidrag inte längre finns, om det beviljade bidraget inte använts för de aktiviteter som legat till grund för bidraget eller om de villkor som anges i 13 § 2 inte följts. Arvsfondsdelegationen föreslår att samma möjlighet att avbryta pågående projekt bör föreligga för Arvsfondsdelegationen.

Skyldigheten att i vissa fall återbetala stöd till lokaler eller anläggningar ska förtydligas

Arvsfondsdelegationen anser att det bör tydliggöras att grunderna för återkrav i 2 kap. 14 § första stycket är tillämpliga även för stöd till lokaler och anläggningar.

I förslaget 2 kap. 14 § första stycket räknas grunder upp för när stöd ur fonden ska betalas tillbaka. I andra stycket anges när stöd till en lokal eller anläggning ska återbetalas.

Arvsfondsdelegationen tolkar nuvarande 12 § första stycket som att "stöd" avser allt slags stöd (dvs. både s.k. projektstöd och s.k. lokalstöd), vilket också framgår av utredningen. Lagtexten är dock inte helt tydlig på denna punkt och kan läsas som att första stycket inte gäller lokalstöd.

Arvsfondsdelegationen föreslår att 2 kap. 14 § andra stycket får följande lydelse: "För stöd till lokaler och anläggningar gäller dessutom att stödet ska återbetalas helt eller delvis [...]."

Av 12 § gällande lag framgår bland annat att stöd ur fonden ska betalas tillbaka om lokalen eller anläggningen säljs inom en tioårsperiod, utan Arvsfondsdelegationens medgivande. I punkt 33 i Arvsfondsdelegationens generella villkor anges att lokalstöd dessutom ska återbetalas om lokalen eller anläggningen utan Arvsfondsdelegationens medgivande säljs eller på annat sätt överläts inom en tioårsperiod. Arvsfondsdelegationen anser att även annan överlåtelse än försäljning kan vara skäl för återbetalning och att det bör framgå av 2 kap. 14 § andra stycket.

11.4 Uppgifterna i en ansökan om stöd ur Allmänna arvsfonden ska få undertecknas med en avancerad elektronisk underskrift

Arvsfondsdelegationen ställer sig bakom utredningens förslag att delegationen ska få tillåta att en ansökan om stöd även ska kunna undertecknas med en elektronisk underskrift.

Arvsfondsdelegationen ställer sig bakom vad Kammarkollegiet anfört i denna del och att det är av vikt att det skyndsamt blir möjligt att kunna godkänna elektroniska underskrifter.

15 Redovisningsfrågor

Förslaget till 3 kap. 4 § är förutom redaktionella ändringar likalydande med gällande 2 § lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden. Kammarkollegiet och Arvsfondsdelegationen har 2018 lämnat en hemställan till Regeringskansliet om vilka medel som ska vara tillgängliga för utdelning. Enligt gällande lag ska 10 procent av de medel som tillförs fonden genom arv tillfalla

fonden vid årets utgång. Förslaget är att 2 § lagen (1994:243) om Allmänna arvsfonden ändras så att alla medel som under ett år har tillfallit fonden, tillsammans med årets direktavkastning, ska vara tillgängliga för utdelning från och med närmast följande år. Det huvudsakliga skälet till förslaget är att medlen ska komma till användning i samhället genom stöd till målgrupperna istället för att läggas på hög i fonden, som per sista december 2017 uppgick till nära 9 mdkr (exkl. skulder).

15.3.1 Arvsfondsdelegationens redovisning

Arvsfondsdelegationen delar utredningens bedömning att delegationen även fortsättningsvis ska vara undantagen kravet på att lämna årsredovisning.

16 Regelverkets struktur

Arvsfondsdelegationen ser i stort positivt på den struktur som förslaget till lagen och förordningen om Allmänna arvsfonden fått. Strukturen har blivit mer överskådlig även om det inte är någon fullständig harmoni. Regleringen av vem som beslutar om fördelning av stöd borde ligga tidigare, det blir mer logiskt.

16.2 En ny lag om Allmänna arvsfonden

Utförningen av den nya lagen

Arvsfondsdelegationen ser positivt på att det framgår av lagen att en ansökan om stöd ska göras hos Arvsfondsdelegationen. För en mera kronologisk ordning bör övervägas om 2 kap. 16 § som behandlar vilken myndighet som beslutar om stöd ska flyttas fram i kapitlet.

Vidare föreslår Arvsfondsdelegationen att 2 kap. 16 § i förslag till lagen kompletteras med – Vad som i 6, 8, 9, 12, 13, 14 andra stycket och 15 §§ föreskrivs om Arvsfondsdelegationen ska även gälla för en sådan myndighet. Tydlighetsskäl talar för en sådan komplettering även om 12 § anges i uppräkningsdelen.

I det sammanhanget vill Arvsfondsdelegationen även föreslå att det bör framgå att ledamöterna i Arvsfondsdelegationen ska ha *särskild* god kunskap om barn, ungdomar eller personer som har funktionsnedsättning. Det är angeläget att den kompetensen även fortsättningsvis finns hos Arvsfondsdelegationens ledamöter. Med särskild bör förstås ingående kunskap om målgruppernas rättigheter och livsvillkor. Detta kan uppnås genom att personer har olika uppdrag inom såväl civilsamhället som myndighet som har särskilt fokus på sådana frågor.

Övriga synpunkter på regelverkets struktur

Förslaget till 2 kap. 3 § i förordningen

Föreslagen förordningstext bör ändras till vad som framgår av gällande förordning: Nämnden består av en ordförande, en vice ordförande och högst sju andra ledamöter. Ledamöterna utses för högst två år med möjlighet till nytt förordnande.

Förslaget till 2 kap. 7 § i förordningen

Föreslagen förordningstext bör kompletteras med [...] och
4. ansvara för samt pröva frågor avseende personuppgifter samt behandlingen av dessa.

Arvsfondsdelegationen anser att bestämmelsen om att en ansökan som inte uppfyller vissa villkor ska kunna prövas i befintligt skick även fortsättningsvis bör framgå av förordning.

17 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Arvsfondsdelegationen har inga synpunkter på utredningens förslag vad gäller att äldre föreskrifter ska gälla i fråga om beslut om stöd som har meddelats före ikraftträdandet samt att ärenden som har överlämnats till regeringen för avgörande enligt den äldre förordningen men som inte har avgjorts ska lämnas tillbaka till Arvsfondsdelegationen. Flera av utredningens förslag kommer, om de genomförs, medföra ett större administrativt arbete för Arvsfondsdelegationen och det kansli vid Kammarkollegiet som utför administrativa och handläggande uppgifter åt Arvsfondsdelegationen med att ta fram nya generella villkor, mallar för ansökningar, nya verktyg för bedömning av ansökningar, rutiner vid avbrytande m.m. Det finns därför anledning till senarelagd ikraftträdandedatum. Även mot bakgrund av att det finns skäl att beakta den utredning som ska se över demokrativillkoren i statsbidragsförordningar och tillämpningen av dessa villkor (Demokrativillkoren i statlig bidragsgivning (dir. 2018:19)) bör ett ikraftträdande ske tidigast 1 juli 2020.

18 Konsekvensanalys

18.2.1 Kriterierna för stöd ur Allmänna arvsfonden

Arvsfondsdelegationen konstaterar att genomförandet av utredningens förslag kommer att kräva mer resurser och innebära ett större merarbete än vad som framkommer i betänkandet, både under en övergångsfas och i ett längre perspektiv. En exakt uppfattning om vilka merkostnader detta kommer att innebära, går i detta skede inte att säga säkert.

Inför implementeringen kommer det krävas resurser för framtagning och uppdatering av material såsom styrdokument för bedömning av ansökningar, redovisningar, ny utformning av ansökningshandlingar m.m. Därtill kommer krävas särskilda informationsinsatser. Även införandet av möjlighet att ta emot elektroniska underskrifter medför en kostnad som hamnar på verksamheten. Efter att förändringarna genomförts kommer det innebära ett löpande merarbete med djupare granskning av sökande organisationer och deras samarbetsorganisationer för att säkerställa att de följer demokratikravet. Förändringen från *nyskapande och utvecklande* till *utvecklande* leder förhoppningsvis till att fler organisationer kan få bifall på sina ansökningar. Att alla stödkriterierna skrivs in i lagen bör leda till större tydlighet och transparens för sökande.

Detta yttrande har beslutats av Arvsfondsdelegationen efter föredragning av juristen Johan Beijer.

För Arvsfondsdelegationen

Håkan Ceder

Johan Beijer